

Õhtuleht

BALLETT 5.03.1952

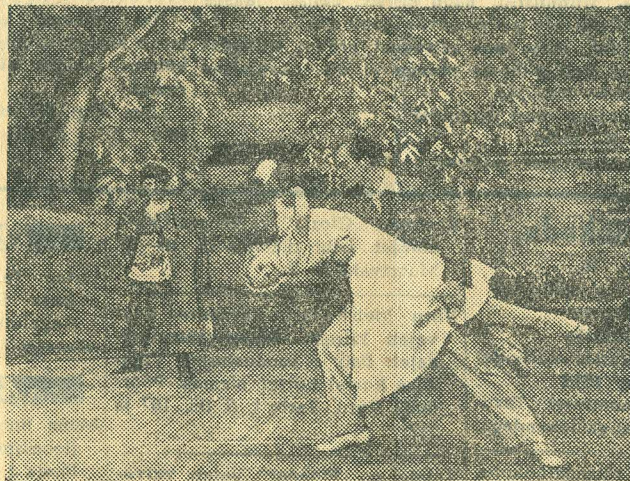
SANGARLIKUST NOORUSEST

Traditsioonilised balletikujud — printsid, sülfüüdid, karjased — on kadumas nõukogude balletiteatri lavalt. Nende asemel selles — varem tegelikust elust kõige enam irduvad — žanris on võitnud koha tõsise ja sügava hingeeluga inimesed. Nõukogude balletilavale ei ilmu tantsija ainult selleks, et oma virtuosliku tantsutehnikaga mõnes keerulises variatsioonis silma paista, vaid selleks, et balletikunsti spetsiifiliste abinõude varal avada pealtvaatajatele inimeste tundeid ja ideid, näidata nende võitlust parema tuleviku eest.

Seda nõukogude balletti iseloomustavad teed sammub kindlalt ka RAT „Estonia“ balletitrupp. Sellest kõnelevad mitmed balletilavastused, nagu „Laurencia“, „Punane moon“, „Romeo ja Julia“ ja „Esmeralda“ mida oleme näinud RAT „Estonia“ laval viimaste aastate jooksul. Kuid seni oli RAT „Estonia“ pealtvaatajatele siiski võlgu balleti, milles oleks jutustatud meie nõukogude elu kangelastest. Nüüd on see võlg tasutud M. Tšulaki balleti „Noorus“ õnnestunud lavastusega, mis lubab kõnelda balletigrupi suurest ja printsipiidsest loomingulisest võidust.

Balleti „Noorus“ (libreto autor J. Sloimski) on suurel määral rajatud N. Ostrovski romaani „Kuidas karastus teras“ ainekule. Balleti keskseks kujuks on töölisnooruk Petja, kes areneb poisist teadlikuks võitlejaks nõukogude võimu eest. Kõrvuti temaga karastuvad ja kujunevad võitlejajaks gümnaasiumiõpilane Leena ja Petja män-

Stseen balletist „Noorus“ RAT „Estonia“ lavalt; esiplaanil Viktor (A. Hanson) ja Leena (E. Joasoo), tagaplaanil Petja (H. Nieländer).

gukaaslased Dima ja Daša. Balleti tegevustik haarab episoodi kodusõja ajast. Valgekaartlased vallutavad kubernangulinna Kesk-Venemaal. Kohalik kodanlus pühitseb oma võitu. Linna on jäänud pörandaalusele tööle madrus Semjon ja tööline Matvei. Nad organiseerivad uusi tööliste lööksalku, valmistavad ette ülestõusu valgekaartlaste ja nende poolt võimule upitatud kohaliku valitsuse vastu.

Petja, Daša, Dima ja lõpuks ka Leena abistavad oma võimete kohaselt Semjoni ja Matveid. Päästes valgekaartlaste käest Semjoni, langeb Petja ise nende kätte. Kuid tublil noorel õnnestub põgeneda. Selle järel sooritab Petja kangelasteo: kui valgekaartlane Viktor surmab selja tagant Matveid, kes pidi kellatornis andma signaali üldise ülestõusu alustamiseks, ronib Petja kellatorni ja heidab Viktori pärast rasket heitlust tornist alla. Raskelt haavatuna leiab Petja siiski jõudu anda signaali ülestõusuks. Ülestõusnud töölistel ja lähenenud punaväe üksus vabastavad linna.

Balleti lavastaja, Stalini preemia laureaat Boris Fenster, on loonud väga ilmeika ja sügavalt mõjuva teose. Kogu lavastusest õhkub siirast ja puhast elu-

jaatust. Nõukogude noorte patriotism, nende vabadustahe ja nende võitlusvaim on usutavalt edasi antud.

Väga huvitavalt on lavastaja lahendanud grupitantsud, millest võib esile tõsta tantsu II vaatuses 2. pildis, kus tööliste üldine lõbutsemisega maskeerivad relvade kandmist peidukohta. Teravalt iseloomustavalt on antud kodanlaste lõbutsemise stseen ja gümnaasiastide pidu tiigi ääres.

„Noorus“ lavastuses on palju tantsu, milles avaneb tegelaste hingeelu. Kuid kahjuks ei ole tantsulist lahendust leidnud selline tähtis kuju balletis, nagu madrus Semjon — pörandaaluste kommunistide juht. Nii Semjon kui ka tööline Matvei avaldavad end ainult pantomiimiliselt.

Balleti keskse osas — töölisnooruk Petjana — nägime noort tantsijat Hans Nieländerit ja juba suuremate kogemustega tantsijat Konstantin Fedorovi.

Hans Nieländer on loonud suurepärase noore töölispoisi kuju. Ta on varakult tubliks abiliseks perekonnale. Ta võib lapselikult kaasa mängida Dima ja Dašaga, kuid on samas ka seltsimeheks temast vanemaile töölisnoortele. Hans Nieländer toonitab Petja

kuju tema teravat õiglustunnet, tema iseloomu kindlust ja õilsust. Väga mõjuvalt annab noor artist edasi Petja järkjärgulist sisemist kasvu, tema kujunemist võitlejaks, sangariks. Petja kuju lahtimõtestamise ja veenva kehastamise juures tuleb H. Nieländer kiiduväärselt hästi toime ka oma küllaltki raskete tantsuliste ülesannetega. Kõrvutades aga tema tantsu Konstantin Fedorovi tantsuga, kes esines Petja osas teisel esietendusel, näeme, et kuigi H. Nieländer esitab oma tantsupartii puhtalt, hingestatult ja mõtestatult, ei ole tal veel seda meisterlikkust, mis teeb samad tantsud palju säreavamaks kogenud tantsija K. Fedorovi esituses.

Ületades H. Nieländerit tantsutehnilise meisterlikkuse poolest, ei suuda aga K. Fedorov Petja kuju lahtimõtestamises tõusta noorema tantsija tasemele.

Petja mängukaaslase Daša osas esines samuti kaks balletiartisti: kogenud ning tunnustatud võimetega tantsija Inge Pöder ja Riikliku Koreograafilise Kooli õpilane Aime Leis. Inge Pöderi poolt loodud kuju köidab oma ülekeeva noorusliku elurõõmu ja energiaga, ehtsa lapselikkusega ja hea huumoritundega. Hästi näitab Inge Pöder ka Daša sisemist kasvu, tema karastumist kodusõja sündmuste katsumustes. Tehniliselt laitmatult ja väljendusrikkalt esitab ta kõiki oma tantsu, eriti „peene preili“ järeleaimamise tantsu.

Korrigeerimist vajaks aga I vaatuses 2. pildi finaali, kus Daša ja Dima näevad Petjat lahkumas Leenaga. Asjatult annavad siin nii I. Pöder kui ka Dima osa tüütjad P. Roos ja D. Šur oma kangelaste nägudele totra ilme. Nende näod peavad väljendama hoopis tõsisemaid tundeid: pettumust, ebameeldivat üllatust, Petja hukkamõistmist, kes hakkab sõbrutema „preiliga“.

Õnnestunud esines Daša osas ka Aime Leis, kes kogemuste vähesusele vaatamata suutis luua väga meeldejääva ja tõetruu kuju noorest töölis-tütiarjast.

Leena osas andis noor balletisolist Eike Joasoo meeldiva ja hingestatud

kuju tõsisest, ausameelsest tütarlapsel, kellele on võõras tema kaasõpilaste tõusiklik-kodanlik mentaliteet ja kes on leidnud oma elu eesmärgi võitluses rahva vabaduse eest.

Jõulise ning veenva kuju revolutsioonilisest madrusest Semjonist löid Verner Hagus ja Ilmar Silla.

Valgekaartlaste käsilase Viktori osas esinenud Anatoli Hansen ja Kalju Saareke lahendasid oma ülesande põhiliselt õigesti, tuues veenvalt esile Viktori klassiolemuse, tema hinge räpäsuse ja tühjuse Anatoli Hansonil õnnestus siiski Kalju Saarekesega võrreldes teravamalt ja ilmekamalt välja joonistada Viktori iseloomu. See-eest tundus K. Saareke olevat tantsuliselt tugevam. Kuid mõlemal tantsijal jäi Viktori soolotants gümnaasiastide pidusemisel ilmetuks ja tantsutehnilisest küljest puudulikuks.

Hästi esines „Noorus“ lavastuses kogu tantsurühm, kusjuures tuleb eriti hinnatavaks pidada seda, et massiivsete ja -tantsudes on tantsijail õnnestunud luua väga veenvaid individualiseeritud karaktereid, mõtestada ja hingestada nende tegevust laval.

Värskendavalt mõjus ka Riikliku Koreograafilise Kooli õpilaste esinemine gümnaasiumi-õpilastena, mis näitas, et nii tantsutehniliselt kui ka mänguliselt on balletikaadri tulevane vahetus saanud hea ettevalmistuse.

Palju aitavad balleti mõjulepääsemisele kaasa maitsekad dekoratsioonid ENSV teenelisel kunstitegelaselt, Stalini preemia laureaadilt Voldemar Haasil.

Ballett „Noorus“ on hea saavutus RAT „Estonia“ balletirühmalt ja mitmetelt tantsijatelt, keda me seni oleme harva näinud enam-vähem vastutusrikkastes osades (H. Nieländer, A. Leis, P. Roos, D. Šur jt.). See näitab, et meie balletil on veel küllaltki suuri sisemisi ressursse, mille avastamine ja arendamine kindlustab häid saavutusi nõukogude eesti balleti edasisel arenemisteel.

J. Raude